

BÁBMŰVÉSZET ÉS A GYERMEK

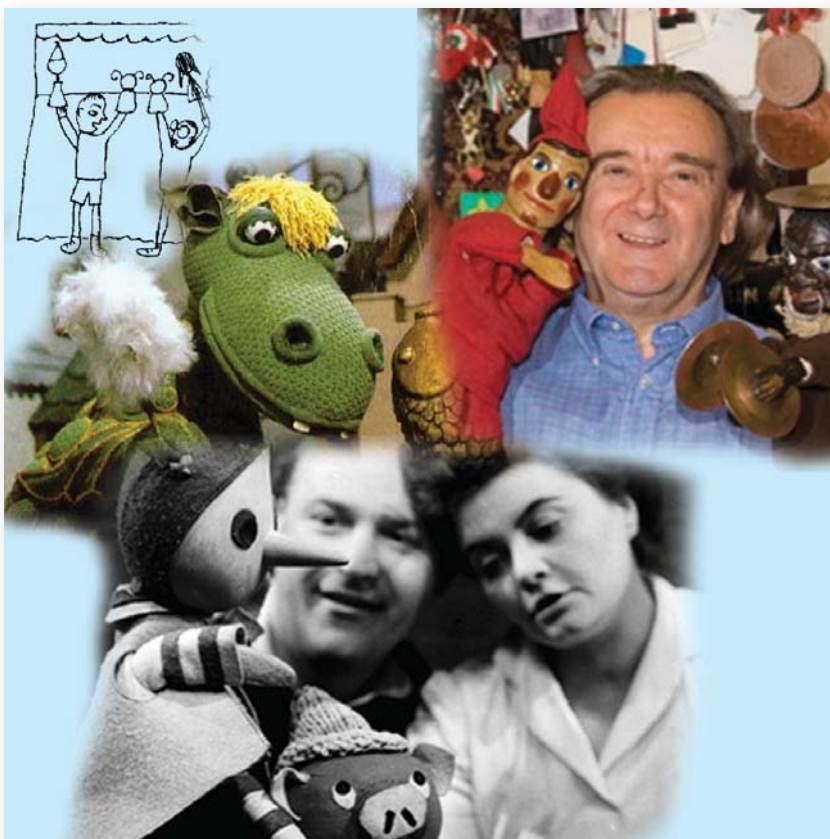
„Én is szeretnék egy bábszínházat! – mondja a kis *Andrea*, *Palásthy György*: A szeleburdi család című gyermekfilmjében. És apja meg is ígéri, hogy kap igazit, a legdrágábbat, ami csak kapható.

Emlékszünk, milyen átéléssel buzdították a filmbeli gyerekek a szereplőket, milyen lelkes közönség lettek egy szempillantás alatt. Emlékszünk, milyen élmény volt – gyermekünknek, unokánknak, és mi tagadás, nekünk is – a bábszínház, no meg a bábszínházban gyermekeink kacagása, csodától ragyogó szeme, hangos bekiabálása vagy épp elnémulása. Arra szüleink emlékeznek, hogy már pár hónapos korunkban hogyan figyeltünk, kezüket, vagy a rajta lévő egyszerű ujj- vagy kesztyűbábót, néhanem igazi bábót, amit mozgattak-megszólaltattak – mindaddig, amíg mi meg nem kaparintottuk, és kitaratóan próbálgattuk a velük való játékot.

A bábozás a világ egyik legerőteljesebb és egyben „legdemokratikusabb” műfaja: fiatal és öreg, szegény és gazdag játssza drága vagy filléres eszközzel, vagy a nélkül. „Már a görögök is” átengedték *Pothéinos* „drótrángató bábjátékának *Dionüszosz* színházát”, és mert a közönség jobban élvezte ezeket, mint *Euripidész* drámáit, meg is sértezték a drámaírókat a „veszedelmes konkurensre”.

Egy kis szófejtés: a bab~báb~báboz~baba~baba~(le)babáz~ babrál „elvont közös gyöke, a bab”, ami rávilágít kapcsolatukra. S bár van 8 nemzetközi díjat nyert Babfilm c. bábfilmünk is, ez a szójáték csak véletlen lehet. A marionett szó (ami a felülről zsinórral mozgatott bábjáték) viszont nem szójáték: őrzik a *Szűz Mária* emlékét, akire a betlehemezéssel emlékeznek a kántáló gyerekek, amikor vállukon Betlehem város makettjét viszik.

Míg Európában az első bábozással előadott operát, a *Leandrót* *Francesco Antonio Pistocchi* komponálta 1679-ben, addig Magyarországon az úri bábjáték a fertői Esterházy-kastélyban kezdődött, ahol viszont Európa első, kifejezetten marionett bábozása előadására szánt terme épült. Itt mutatták be 1773-ban *Haydn* első bábozóját, a *Philemon és Baucist*. A népi, falusi, vásári, később polgári bábjáték igen népszerű volt: a tündérek, a királyfik, a király-

lányok az álmok, Vitéz László és a többi népi hős az igazság birodalmába repítették a nézőket.

Bábművészeinkkel épp oly szerencsénk van, mint más művészeti ágak művészeivel. Ők is azt tartják, hogy „a gyerek a leghálásabb közönség, ugyanakkor a legkritikusabb is, akiket nem szabad átverni”. Itt szöveg, díszlet, jelmez, zene, bábszínészek, dramaturg, báboknak kölcsönzött színészi hang egyaránt fontos, mert a bábművészet: összművészet. Bábszínházra állítanak magyar népmeséket, szépírók (*Petőfi, Fazekas Mihály, Madách, Vörösmarty, Tersánszky J. Jenő, Csukás István, Romhányi József, Marék Veronika, Tarbay Ede, Lázár Ervin, Máté Angi, Nyulász Péter*) műveit, amelyekhez *Bergendy István, Ránky György, a Kaláka Együttes, Szenes Iván, Pethő Zsolt, Deák Tamás, Nyitrai László* írt zenét, és kitűnő színészek, *Bodrogi Gyula, Márton András, Haumann Péter, Gálovölgyi János, Bánffy György, Simándi József, Kútvolgyi Erzsébet* adja hangját és még sokan mások. Főleg gyermekeknek készülnek a bábszínházi előadások, de felnőttekhez is szólnak, pl. *Mozart* Varázsfuvolájával.

Sorolni sem lehet a tévé sokáig egyetlen csatornájáról és a színházból ismert kedvenceket. Süsü, a sárkány; a Királyfi; a legkisebb Ugrifüles; Mazsola, Manócska, Tádé; Böbe baba; Cicamica, Fülöpke, Varjú

bácsi, a Tévé Maci, Frakk, Kippkopp, Lúdas Matyi, a Világszép Nádszálkisasszony... ki ne szeretne volna őket? Dörmögőék kalandjai, Futrinka utca, A legkisebb Ugrifüles, Mazsola és Tádé, Mekk Elek, az ezermester; Mirr-Murr, a kandúr; Misi Mókus kalandjai, A nagyesszű sündisznócska, Rémusz bácsi meséi, Varjúdombi mesék... ki ne ült volna hétről hétre a tévé elé ezekért a magyar bábfilm-sorozatokért?

Esti mesére a Tévé Maci hívta, persze alapos fogmosás után a gyerekeket, egyenest a Cicavízióba, amelynek természetesen saját monoszkópja volt, Futrinka utca felirattal.

Számos bábszínházunk, újabban vízi bábszínházunk mellett miénk Közép-Európa egyik legnagyobb bábszínháza, az Állami Bábszínház, amellyel 1949-ben intézményesült a hazai bábjátszás. És volt az 50-es évek végén induló magyar televízióban egy alkotó csapat, akiknek bábjai, filmjei generációk közös élménye lett. Mivel a bábművészek kevésbé ismertek, ezt pótoljuk néhányuk nevével (*Lévai Sándor, Román Kati, Szilágyi Dezső, Foky Ottó, Havas Gertrúd, B. Kiss István, Marék Veronika*) és néhányuk arcával: *Kemény Henriket, Szöllősy Irént, Bálint Ágnes* és „gyermeküket”.

A bábszínház kitűnő szolgálatot tesz a nevelésben, sőt a gyógyításban is. Létezik bábművészeti és bábterápiás program „A léleksimogató báb” címmel; konferenciák témája a gyermekek művészeti nevelésében

szerepe. A bábjátszást tanulni is lehet már a 60/70-es évektől több oktatási szinten, sőt ma akár doktorálni is lehet bábművészetből. A bábszínészeknek van nemzetközi szervezete, országos találkozója, ahol kritikusok, esztéták, külföldi szakemberek is jelen vannak; van szövetségük és díjuk, amelyet 2013-ban a szombathelyi Mesebolt Bábszínház nyert el. A bábszínházak jól szerepelnek színházi megmérettetéseken: az Országos Gyerekszínházi Szemlén az Üveghegy díjat a Ciróka Bábszínház kapta A Csomótündér c. előadásáért; a Színházi Kritikusok Céhe 2012/13-as díját a Budapesti Bábszínház Semmi c. előadása nyerte el; a Stúdió K Diótörő Ferenc és a nagy szalonnaháború c. bábjátéka több díjat is „bezsebelt”.

A bábok szerepet kapnak a „komoly” művészetben is: (magyar) operákban (*Bartók: A fából faragott királyfi*), festményeken (*Győrökös Mányi Albert*), versekben (*Jánosházy György*), postabélyegeken, filmekben (pl. *Máriássy Félix: Csempészek*), sőt *Körösfői-Kriesch Aladár* szecessziós szőnyegén is.

Vannak bábkiállítások, sőt állandó bábgyűjtemény is van az Országos Színháztörténeti Múzeumban, amelyet *Belitska-Scholtz Hedvig* hozott létre 1970-ben, hogy „megóvja a magyar bábművészet emlékeit a pusztulástól”.

Aki szeretne saját bábszínházat, mint Andrea és Picur a Szeleburdi családban, megteheti. A játékboltban paravánt, bábokat vásárolhat –, de teljes a gyerekek illúziója, ha két szék közé kötnek egy terítőt, és mögé rejtőzve, akár egy bekötött fejű fakanállal „bábvarázsolnak”.

Bábkészítésben a Hasznos ötletek, vagy a Színes ötletek füzetek, vagy *Bartos Erika* Bogyó és Babóca – Mese az elveszett nyuszirol c. bábkönyve segít, akinek országos körútra induló bábjait a család együtt nézheti meg.

Marék Veronika írja: „Gyerekkorom egyetlen hosszú játék volt, és abban reménykedtem, hogy sose lesz vége.” Nos, aki hasonlóan érez, menjen el gyermekével-unokájával bábszínházba, mondjuk a Gyermek- és ifjúsági Színházi Világnapon (március 20.), amikor felolvassák majd egy „felnőtt” író gyermekekhez szóló világnapi üzenetét. Szeretjük a bábszínházat, ami nem mindig divatos, amihez gyakran hűtlenek vagyunk, de amihez mindig visszatérünk – gyermekeknek, elvarázsolódnak.

VIANI
KATALIN

